



Sprokkels

IVN Veghel - Winter 2018/2019

Vreemde vogels?

Exoten

en andere Wijstheden



Werkgroepen

Amfibieënwerkgroep:

Matty Meij0413-35 00 91
amfibieen@ivn-veghel.nl

Geerbos/Insectentuin:

Pieter van Breugel0413-36 27 53

Plantenwerkgroep:

Karin Koppen0413-21 02 16

Schoolgidsen:

Hanneke Leenhouts0413 28 78 51
Marja van Heijst0413-35 40 47
schoolgidsenveghel@gmail.com

Tentoonstellingen:

Mia Rooijmans0413-36 27 77

Veghels Landschap (landschapsbeheergroep):

Fer Kalis0413-34 13 48

Veghelse Vogelaars:

Wolter Brongers0413-34 07 64

Vrijdagochtendwandeling:

Pieter van den Berk0413-36 60 84

Wandelgroep met de Donk:

Maria van den Oetelaar.....0413-36 68 49

Weidevogelgroep Boerdonk e.o.:

Tom van Lieshout06-51769185/0413-36 62 55

Bestuur

Voorzitter:

Fer Kalis0413-34 13 48
Marterweide 7, 5467 LK Veghel
bestuur@ivn-veghel.nl

Secretaris:

vacant

Penningmeester ad-interim:

Henk van Helmond.....06-515 534 30/0413-36 74 76
Lavendelaar 34, 5467 BE Veghel
penningmeester@ivn-veghel.nl
NL62 TRIO 0338 4476 36 t.n.v. IVN Veghel

Lid:

Marianne van Zeeventer0413-78 52 07
Roekdonk 2, 5467 DP Veghel

Lid:

Bjorn van Lieshout06-11740738
Julianasingel 36, 5469 AJ Erp

Vertrouwenspersoon:

Matty Meij0413-35 00 91
Parkietendonk 5, 5467 DR Veghel

foto voorkant:

Fazant, man: Martien Helmig
Rini in actie: Sophie Kerstens

foto voorwoord:

Fazant, vrouw: Martien Helmig



Tijdens de opleiding tot Natuurgids hebben de cursisten verschillende bodemprofielen gemaakt. Dit profiel is gemaakt op een bolle akker tegenover kasteel Heeswijk.

Sprokkels

IVN Veghel - Winter 2018/2019



Van het bestuur,

Het is al na middernacht wanneer ik aan dit stukje begin, niet slim natuurlijk maar soms komt het zo uit. Nog een stukje voor de nieuwe Sprokkels; is dat nou het begin van het nieuwe jaar of de afsluiting van het afgelopen jaar? Afgelopen week was de feestelijke Sprokkelavond in verband met het 40-jarig jubileum van IVN Veghel. Het werd een gezellige samenkomst mede dankzij de lekkernijen mee gebracht door diverse leden. De natuurfilm 'De wild Stad' kreeg de volledige aandacht.

Misschien dan maar vooruit kijken.

Vandaag, zondag 16 december, naar een bijeenkomst geweest van de VLU (Vrijwillig Landschapsbeheer Uden); deze groep had met behulp van 'crowd funding' geld bij elkaar verzameld om de aanleg van een knuppelbrug over de 'breuk' in het Annabos mogelijk te maken. Vandaag werd de brug opgeleverd en overgedragen aan Staatsbosbeheer. Het ging niet om hele grote bedragen maar het is wel mooi dat zoiets tot stand komt met inzet van veel vrijwilligers; er is dus draagvlak voor uit de streek.

Ook hier in Veghel merk ik dat die inzet voor het landschap er is. Afgelopen zaterdag was de Werkgroep Veghels Landschap actief met het knotten in het Ham Havelt; het werk was flink opgeschoten maar nog niet helemaal af. Op de suggestie om tijdens de kerstvakantie even pauze te nemen werd ontkennend gereageerd, men wilde doorgaan gaan en gelijk de eerste zaterdag van het nieuwe jaar ook maar vast in plannen. Dat zijn nog eens mooie voornemens voor het nieuwe jaar. Er staan ons nog meer mooie momenten te wachten zoals het afstuderen van de natuurgidsen in opleiding. Ze hebben nog een pittig half jaar voor de boeg met een afstudeeropdracht die ingeleverd moet worden, maar dat gaat zeker lukken. Voor de zomer is IVN Veghel weer een aantal natuurgidsen rijker en dat is toch wel de moeite waard om naar uit te kijken.

Een goed 2019 toegewenst, en dat het weer een mooi IVN jaar wordt!

Namens het bestuur,
Fer Kalis, voorzitter

Inhoud

- 5 Cursus vogelherkenning (aankondiging)
- 6 Wijstherstel
- 8 IVN activiteiten binnenkort
- 10 Paddenstoelen estafette (verslag)
- 11 Jaarverslag IVN 2018
- 15 't Lijnt volgens Erthepe (verslag)
- 16 Natuur in de Achtertuin (verslag)
- 17 Geelbuikschildpad in 't Hurkske
- 18 Natuurtuin: herfstactiviteiten
- 20 Broedvogelinventarisatie Goorse Bossen
- 23 Wat is IVN? Aanmelden lid

Redactie:

Monica Bouman 0413 354789
Karin Koppen 0413 210216

*kopij voor de voorjaars/zomer
editie insturen vóór 1 maart
redactiesprokkels@ivn-veghel.nl*

Van de redactie

Keuzes maken

In de vorige Sprokkels hebben wij aangegeven, dat redigeren een instrument is dat wij als redactie hanteren als wij dat nodig achten. Dat kan zijn omdat een stuk te lang is, tekstueel verbeterd moet worden of omdat een stuk niet overeenstemt met de 'geest' van IVN of Sprokkels.

Het niet plaatsen van een artikel omdat het niet in de 'geest' van IVN is, zou men kunnen interpreteren als censuur. Artikelen die je als redactie niet in je blad wilt hebben, denk aan artikelen met een racistische, beledigende of opruiende ondertoon, artikelen die bezijden de waarheid zijn, saaie artikelen, artikelen met onderwerpen die al ruimschoots de aandacht hebben gehad en helemaal uitgekauwd zijn of met onderwerpen die niet passen bij de signatuur van je blad: daarvan beslis je als redactie om die niet te plaatsen. Censuur, roepen mensen dan. Ja, dat klopt, maar wel met een gegronde reden. En daar zijn wij niet alleen in: dat doen alle redacties van dagbladen, weekbladen, verenigingsbladen enz.

Dit naar aanleiding van wat rumoer over een artikel dat de redactie niet wil plaatsen. Gelukkig ontvangen wij vooral kopij die we heel graag plaatsen in Sprokkels; wij treffen het dat Sprokkels zo leeft onder de leden en dat men de moeite neemt om als lid een steentje bij te dragen.

2019 staat in de startblokken: wij hopen dat er vele interessante artikelen in Sprokkels staan die jullie aandacht trekken en dat jullie de Sprokkels in goede gezondheid zullen lezen!

Monica en Karin

Tweet

In herfst editie Sprokkels hebben jullie kennis kunnen maken met het fenomeen 'twitterberichten'. Ook voor deze editie heeft "Big Yellow Quick" een aantal tweets uitgezocht om de Sprokkels te verluchten.



Vogelcursus

VOGELS IN DE EIGEN OMGEVING



roodborst (foto M. Helmig)

Deze korte cursus gaat over gewone soorten bij ons in de buurt. Vooral bedoeld voor natuurliefhebbers die nog niet zo bekend zijn met vogels. In drie avonden wordt aan de hand van afbeeldingen en wetenswaardigheden langs soorten gelopen die in de winter en prille voorjaar te zien en te horen zijn. Elke avond wordt ook een algemeen aspect uit de vogelwereld behandeld, zoals voedsel, veren, vogeltrek, broeden. De cursus omvat ook een drietal excursies in de omgeving van Veghel.

De avonden beginnen om 20.00 uur en eindigen ongeveer 22.00 uur en zijn op de donderdagen 14 en 28 februari en 28 maart 2019 in het IVN-lokaal van de Basisschool De Bunders. De excursies zullen worden gehouden op zaterdag 16 februari en 16 en 30 maart. Vertrekplaatsen worden later bekendgemaakt.

Kosten €35 en voor leden IVN Veghel €25; aanmelden vóór 1 februari info@ivn-veghel.nl. Informatie bij de cursusleider Martien Helmig van het IVN Veghel, tel. 0413-785207 of e-mail martien.helmig@kpnmail.nl

Terugblik activiteiten

Er zijn heel wat activiteiten geweest sinds het verschijnen van de vorige Sprokkels; van een aantal van deze activiteiten is een apart verslag(je) gemaakt, van de overige hieronder een korte impressie:

Dagwandeling Rob

Rob Knechten leidt al jaren de 'Dagwandeling Rob', wandelingen van gemiddeld 14 km. in een natuurgebied ver buiten onze gemeente. Zaterdag 6 oktober was het een wandeling rondom de Achelse Kluis. Prachtig gebied met in dit jaargetijde veel paddenstoelen.

Boeiend Bodemleven

De lezing 'het Boeiend Bodemleven' op 11 oktober ging over de kringloop in de bodem, het belang van bacteriën, schimmels en allerlei andere diertjes. Over het 'samen-spel' tussen al deze bodemorganismen en planten, en de rol van de mens daarin. Veel aandacht ook voor het behouden van een gezonde bodem: niet spitten, geen kunstmest en geen chemische bestrijdingsmiddelen gebruiken. Ook praktische zaken zoals hoe maak je goede compost en, een politieke oproep voor aandacht voor een duurzame bodem.

Staat de natuur in brand?

In de lezing 'Staat de natuur in brand' op 6 november werd duidelijk gemaakt dat het klimaat écht wel aan het veranderen is en dat er duidelijk sprake is van opwarming. En dat de gevolgen niet stemmen tot optimisme. Een term die ik nog niet gehoord has was "medicane", een Mediterrane orkaan, een verschijnsel dat zich door de opwarming van de Middellandse Zee steeds vaker voordoet. En een 'koppig klimaat': weer blijft langer hangen. Een informatieve lezing met enkele zeer indringende

animaties; een lezing zonder verdere oplossingen. Die zijn natuurlijk bij iedereen wel bekend

Foto's voor de vuist

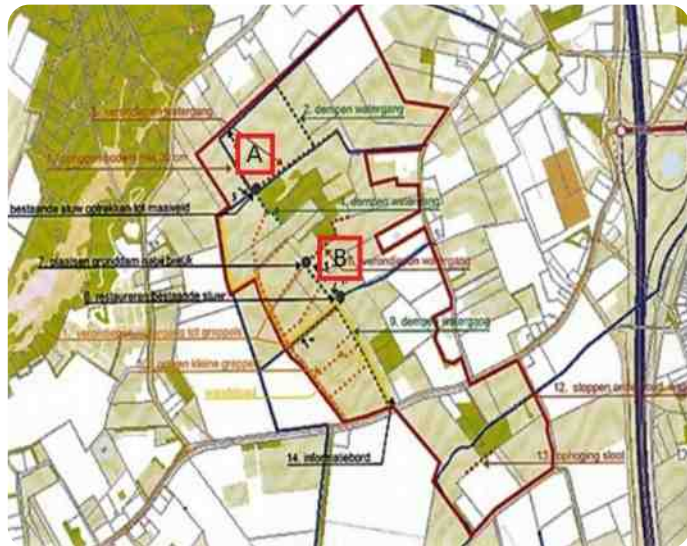
Iedereen die weleens een presentatie bijgewoond heeft van Pieter van Breugel weet dat Pieter prachtige foto's maakt van insecten en ander klein spul. In 'Voor de Vuist' op 22 november waren de foto's weer mooier dan het afgelopen jaar, en met de enthousiaste verhalen vol met kleine "weetjes" was het een afgeronde avond; voor de aanwezigen een avond genieten. O.a. zagen we: het Oranje-blauw zwemmend geraamte, allerlei muggen zoals dansmuggen en steekmuggen in verschillende ontwikkelstadia, wantsen met lange en korte steeksnuiten, uitsluitende juffers en natuurlijke veel bijzondere bijen. En als kers op de taart, de Mexicaanse zwartsteel!

Sprokkelavond (feestavond)

Zoals hoort bij een feestavond en ook bij de traditie van de laatste Sprokkelavond van het jaar, was er door leden weer gebakken en voor wat hapjes gezorgd. Ons lokaal, schoongepoetst met dank aan enkele leden, was sfeervol ingericht met o.a. kaarsjes en kleine bloemstukken in vaasjes. De film 'De Wilde Stad', over natuur in Amsterdam, werd vertoond; een 40-tal leden hebben genoten van de ontdekkingstocht van een huiskat door de stad met schitterende beelden van tal van bewoners. En na afloop werd er gezellig nagepraat met een drankje en borrelhapjes.

Wijstherstel in Uden

In 2011 zijn er uitgebreide maatregelen uitgevoerd om de hydrologie van de Wijstgronden te verbeteren. Sloten zijn gedicht of de bodems zijn opgehoogd. Er zijn gronden aangekocht (A) en er is een nieuwe sloot aan de buitenkant van het reservaat getrokken voor ontwateringen van de landbouwgronden.



kaart met herstel maatregelen

De toename van de kwel was in de winter van 2012 op spectaculaire wijze te zien aan de geweldige ijsvlakten. Op perceel A is de sloot langs de oude grens gedicht, waardoor oude kwelpunten weer begonnen te stromen. De eerste boeren moesten met de schop een sloot graven en dat werd natuurlijk gedaan op de natste plekken. Perceel B ligt in de paardenweide, die tot over de breuk loopt. Hier is de slootbodem langs de weide sterk opgehoogd en is op de breuk een zanddam aangebracht. Ook de afgegraven helling is weer aangevuld.



Echte koekoeksbloem (foto T. Hermans)

De vraag was, hoe de vegetatie hierop zou reageren. Al na twee jaar groeiden op het aangekochte perceel aan de buitenkant (A), dat tot dan intensief bemest en gemaaid was, nabij de breuk pinksterbloemen, echte koekoeksbloemen en andere soorten gras en kruiden. Bij de inventarisatie in dit voorjaar werden er al 57 plantensoorten geteld. Op de

kwelplekken groeit nu vlotgras in het weiland, dat normaal alleen in sloten voorkomt.

Op de helling onder de paardenweide stonden er voor het herstel brandnetels, distels en andere storingsplanten. Nu groeien er soorten van vochtige weilanden, waaronder scherpe boterbloem, kraailook, berenklauw, kale jonker en zegge.



Wateraardbei (foto T. Hermans)

In de graslanden met een waterlens aan de bovenkant van het reservaat waren geen duidelijke veranderingen te zien. Het moeraskartelblad neemt hier, maar ook in de rest van het gebied, in aantal af. De plaats lijkt ingenomen te worden door een andere halfparasiet, de grote rietelaar. Dankzij de vernatting weet hier zich de wateraardbei op twee plaatsen te handhaven.

In de graslanden vlak boven de breuk, waar het kwelwater tot in de wortelzone komt, en op de helling, neemt de groei van riet plaatselijk enorm toe. Omdat riet groeit op matig voedselrijke bodems, kan dat betekenen, dat de vermessing is toegenomen. Omdat echter ook de rietorchis, die op voedselarme bodems groeit, zich uitbreidt en het riet op die groeiplaatsen een tamelijk open



Rietorchis (foto T. Hermans)

stand heeft, is hier deze toename van beide planten toe te schrijven aan de vernatting door diepe kwel. De rietorchis komt niet alleen op de bestaande groeiplekken in grotere aantallen voor, maar ook op andere plaatsen, waar de kwel krachtig genoeg is. Het ijzer in het water bindt het fosfaat, waardoor lokaal de bodem voedselarm blijft. In het Elzenbroekbos, waar het kwelwater in de winter in het maaiveld staat, heeft de pluimzegge zich herstelt met veel nieuwe hoge pollen.

De graslanden onder de breuk hebben ook in kwaliteit gewonnen. Op meerdere plekken is de overstroming door kwel toegenomen met als gevolg meer vochtminnende plantensoorten zoals moerwalstro, moerasrolklaver, moerasvergeet-mij-nietje en weidevergeet-mij-nietje. Het meest opvallende feit, is de terugkeer van de kale vrouwenmantel (*Alchemilla glabra*) na bijna veertig jaar (Theodoor Verwijst 1980). Deze vrij zeldzame soort (rode lijst kwetsbaar) groeit op vijf plaatsen onder de breuk. De lange ereprijs, een zeldzame en beschermde soort, die sinds 2005 op de helling groeit, heeft zich uitgebreid naar enkele andere plaatsen. Op de helling staan op één plaats es, gewone vogelkers en Gelderse roos, kenmerkende soorten van het Vogelkers-Essenbos. Op deze helling onder de breuk groeien sinds enkele seizoenen meerdere bolletjes van de gewone vogelmelk, dat een karakteristieke soort is van gebufferde bodems.

Toch heeft de verrijking door toevloed van voedselrijker water ook een aantal soorten sterk doen afnemen of zelfs



Gewone vogelmelk (foto T. Hermans)

doen verdwijnen. Dit zijn de soorten van slootkanten zoals dotterbloem, bittere veldkers en een icoon van de wijstflora: adderwortel. De laatste groeit alleen nog langs de bermsloot van de Karperdijk. Gelukkig doet de adderwortel langs de kwelwatervijvers op Melle het erg goed. De soorten van de brongemeenschappen zoals bittere veldkers, beekpunge, moerasmuur hebben het moeilijk. Klimopwaterranonkel was verdwenen, maar na herintroductie in de doorvoerende sloot weet deze soort zich te handhaven doordat Schotse hooglanders en schapen de overvloedige vegetatie in de sloot kort houden. Voor riet is een extra maaibeurt aan te bevelen.

Nico Ettema, IVN Uden

Natuur bij Nacht

Op zaterdag 20 oktober hebben we met een aantal mensen een nachtwandeling gemaakt op het Lijnt. De gegadigden (zo'n tiental) waren vooral mensen uit de buurt die het voor hun bekende terrein ook wel eens bij nacht wilden beproeven.

Lopen in het donker is inderdaad geheel anders dan bij licht. Je kunt je voeten niet zien, dus je moet er maar op vertrouwen dat dat goed gaat op het zandpad. Je kunt niet ver voor je uit kijken, dus je richtingsgevoel raakt enigszins in de war.

Wij hadden netjes voorgelopen, maar toch ontstond er enige twijfel aan de kop wanneer we nu links af moesten. (we liepen in een rijtje met één voor en één achteraan om niemand kwijt te raken).

Zoals bij de meeste dieren gebeurt in het donker, past de menselijke soort zich ook aan in het donker. Het begint al bij lopen over losse bladeren: de meesten konden raden dat we in de buurt van eiken waren want het ritselde lekker en er werden ook eikels gevoeld onder de voetzolen. Eigenlijk hadden we amper 100 meter gelopen, toen het bos al meteen een mooi signaal af gaf: twee bosuilen die naar elkaar riepen.

De oren waren dus meteen ook gespitst. Verderop tijdens de wandeling hebben we nog een aantal thema's aangekaart zoals voorbeelden van aanpassingen van dieren aan het donker, gevolgen van lichtvervuiling voor mens en dier en op de donkerste plek bij de grafheuvel deed het verhaal over Mie de Heks het erg goed. Er kwamen ook daadwerkelijk Witte Wieven opzetten over de landerijen aan het eind van de wandeling.

Ook het voelen, ruiken en proeven van door ons meegenomen kruiden, paddenstoelen, gedroogde appelschijfjes en plantenblaadjes viel in goede aarde. Kortom: een mooie belevenis, waarbij we niemand kwijt zijn geraakt, geen spoken hebben gezien en voldaan rond 22 u. weer naar huis reden. En een tip voor als je zoiets wilt organiseren: na zonsondergang is wandelen in het bos verboden, dus licht de boswachter van te voren in zodat niemand verrast wordt!

Fia Fiers en Monica Bouman, IVN gidsen

IVN activiteiten binnenkort

ZIE WWW.IVN-VEGHEL.NL VOOR VERDERE INFORMATIE

Zondag 6 januari: Nieuwjaarswandeling

13.30-16.00 uur, vertrek Stadhuisplein

De traditionele Nieuwjaarswandeling is dit jaar in Eerde. Fia Fiers en Fer Kalis zijn de gids van deze leden-wandeling. Na afloop van de wandeling brengen we een toast uit op het nieuwe jaar! Leden die rechtstreeks naar de start van de wandeling willen gaan: start 14 uur Berghut aan de Schoolhuisweg 38 In Eerde.

Woensdag 30 januari: Sprokkel-foto avond

20-22 uur, lokaal IVN Veghel

Een extra Sprokkelavond ingevuld door fotograferende IVN leden. Leo Ballering is vorig jaar een paar maanden naar Zuid Afrika geweest en laat graag zien wat hij daar allemaal tegengekomen is. Ook Bjorn van Lieshout laat deze avond een selectie van zijn natuurfoto's zien. Derde fotograaf is een 'oude bekende': Peter Otte presenteert foto's van zijn reis naar Spanje.

Dinsdag 12 februari: Sprokkelavond

20-22 uur, lokaal IVN Veghel

Ijsvogel, baret-aardster, gevlekte witsnuitlibel, kanaal-juffer, allerlei amfibieën, sporen van das en vos De natuurgidsen-in-opleiding verheugen zich erop om op deze avond te laten zien hoe mooi hun adoptiegebied is. Verschillende bijzondere waarnemingen passeren de revue met de bijbehorende verhalen. Deze avond is een eerste stap in de afronding van het proces rondom hun gebiedje; IVN leden kom het meebeleven!

Donderdag 14 februari: start Vogelcursus (beginners)

zie voor meer informatie bladzijde 5

Zondag 24 februari: Lente in aantocht

Vanaf 10.30 uur, laatste excursie vertrekt 12 uur, 't Hurkske

Het duurt nog een maand voordat het echt lente is maar we gaan alvast op zoek naar de eerste verschijnselen van het voorjaar. Fluitende merels, vroege voorjaarsbloeiërs, knoppen waar de prille blaadjes zich al heimelijk een beetje laten zien en misschien vliegt het Citroentje al! Vanaf de parkeerplaats van het café de Boswachter, Gemertsedijk 10 in Erp, wordt elke 15 minuten een korte excursie gemaakt van ongeveer 45 minuten in het aangrenzende bos 't Hurkske. Diverse gidsen doen mee.

Woensdag 23 januari: Vogeltelling op de Natuurtuin

14-16 uur, Natuurtuin, Patrijdonk 53a

Meerdere keren per jaar doet de Natuurtuin mee aan de Tuintelling. Het is vooral een activiteit voor kinderen die m.b.v. zoekkaarten en hulp van experts noteren welke vogels ze waarnemen.



Dinsdag 19 februari: Jaarvergadering

20-22 uur, lokaal IVN Veghel

Zie voor meer informatie de agenda.



Zondag 23 maart: Opschoonactie

9.00-12.00 uur, locatie wordt nog bekend gemaakt

Landelijke opschoondag! Helaas is het nog steeds nodig, de jaarlijkse opruimactie van zwerfvuil. Gemeente Meierijstad faciliteert met prikkers, vuilniszakken enz. en gelukkig zijn er nog veel vrijwilligers die jaarlijks even de handen uit de mouwen willen steken. Contactpersoon is Fer Kalis en ook dit jaar wordt het Geerbos onder handen genomen. Verzamelen bij de Insectentuin.



Donderdag 11 april: Lezing Schimmelrijk

20- 22 uur, lokaal IVN Veghel

Het schimmelrijk: schemerwereld tussen planten- en dierenrijk. In deze presentatie laat Mark Smits zien hoe schimmels hebben bijgedragen aan het ontstaan van leven op land, en hoe ze nog steeds essentieel zijn voor de plantenwereld. Schimmels spelen een sleutelrol in belangrijke historische gebeurtenissen, staan aan de basis van antibiotica, spelen een belangrijke rol bij het opnemen van voedsel door wortels van de meeste planten.



Donderdag 21 maart: Grote Grazers

20-22 uur, lokaal IVN Veghel

Lezing van Leo Linnarz, stichting ARK over grote grazers in de natuur zoals wisenten, wilde runderen en wilde paarden. Na een korte inleiding over de Maashorst, wordt u meegenomen naar de wereld van wildlevende grazers en hun rol. Hoe in de loop van de duizenden jaren van co-evolutie, landschap, begroeiing, grazers en predatoren samen gevormd en ontstaan zijn. Begrazing met grote grazers gaat dan ook over het herstel van deze oeroude banden en natuurlijke kringlopen.



Zondag 24 maart: Wisenten op de Maashorst

09.30-13/14 uur, vertrek vanaf Stadhuisplein

Een vervolg op de lezing van 21 maart voor IVN leden (en geïnteresseerde familieleden): met rangers op zoek naar de wisenten op de Maashorst. I.v.m. de maximale groepsgrootte is aanmelden verplicht (info@ivn-veghe.nl) en vol = vol. Vertrek 9.30u. vanaf het Stadhuisplein of 10.00u. van de parkeerplaats bij Natuurcentrum de Maashorst. Afhankelijk van waar de wisenten en andere grote grazers zich bevinden duurt de excursie minimaal 2, maar kan uitlopen tot 3 uur. Contactpersoon is Bjorn van Lieshout.



Zondag 7 april: Rondje Veghel

9-15 uur, vertrek vanaf Stadhuisplein Veghel

Eenmaal per jaar wordt het tempo van een IVN excursie opgevoerd en dat is tijdens het Rondje Veghel. Deze doorstapwandeling is, afhankelijk van de route, tussen de 15 en 20 km. Meer informatie hierover volgt t.z.t. via mail en op de website. Tijdens de wandeling is het genieten van de voorjaarsverschijnselen en het landschap. Onderweg wordt gestopt voor een koffiepauze (zelf mee-brengen) en voor een lunchpauze (ook zelf meebrengen). Gids is Fer Kalis.





Dennenvoetzwam, een parasiet (= "vijand")

Paddenstoelen estafette

Paddenstoelenwandeling 2.0

De paddenstoelenwandeling in 't Hurkske is een vast onderdeel op de agenda van IVN Veghel. Het is een goed bezochte excursie over één van de meest bekende herfstfenomenen. Geen enkele reden om dat te veranderen dus. Of toch wel?

Zo'n wandeling is net als een computerprogramma. Om de paar jaar kijken de ontwikkelaars er nog eens een keer goed naar, om te zien of ze ergens verbeteringen kunnen aanbrengen, een frisse nieuwe look of een paar nieuwe functionaliteiten. Dit jaar heeft de paddenstoelenwandeling zo'n update gekregen.

Paddenstoelen estafette

In plaats van één lange wandeling met een grote groep werd dit jaar gekozen voor een nieuwe opzet. De gidsen stonden op de parkeerplaats bij horecagelegenheid 'de Boswachter' die voor veel wandelaars de start is voor hun bezoek aan de bossen. Van hieruit vertrok om de twintig minuten een gids met een kleine groep deelnemers. De wandeling was ook veel korter dan normaal: na ongeveer drie kwartier stond je weer bij het beginpunt. Hierdoor was de wandeling heel geschikt voor kinderen.

Kort, maar krachtig

Je zou denken dat je tijdens zo'n korte wandeling veel minder kunt zien dan tijdens een lange. In de praktijk bleek dat echter niet zo te zijn. Zelfs ondanks de droogte waren er voldoende paddenstoelen in het bos te bewonderen. Het waren ook veel verschillende soorten, waardoor

de gidsen een afgerond verhaal konden vertellen en de verschillen tussen de diverse groepen paddenstoelen konden laten zien.



De drie V's

Onze gids leerde ons dat er drie soorten paddenstoelen zijn: Vrienden, Vijanden en Vuilnismannen: de drie V's. De vrienden zijn de paddenstoelen die goed samen kunnen werken met de andere organismen in het bos. Zo heb je mycorrhiza-vormende schimmels die een symbiose aangaan met planten en samen voedingsstoffen uitwisselen. De vijanden zijn de parasitaire schimmels, zoals bijvoorbeeld de honingzwam, die hele bospercelen kan vernietigen. Tot slot heb je de vuilnismannen, de saprofieten, die leven van dood materiaal en het opruimen. Een hele leuke en treffende vergelijking die ook voor kinderen goed te begrijpen is.



Gele ringboleet, een symbiont (= "vriend")

Heerlijk wandelweer

Het was erg druk in de bossen, het was dan ook perfect weer voor een wandeling: zonnig, windstil, niet te warm en niet te koud. Het was zelfs zo druk dat de parkeerplaats bij 'de Boswachter' helemaal vol stond en de bezoekers hun auto naast het fietspad moesten parkeren. Natuurlijk kwamen die mensen niet allemaal voor de paddenstoelen estafette, maar met meer dan vijftig deelnemers, waaronder bijna twintig kinderen, was er veel belangstelling voor deze activiteit.

Na afloop waren de deelnemers en ook de gidsen allemaal erg enthousiast over deze nieuwe opzet. De estafette mag zijn stokje dus doorgeven.



Geweizwam, een saprofyt (= "vuilnisman")

Bjorn van Lieshout, tekst en foto's

Jaarverslag 2018

Leden

Het vorige jaar eindigden we met 121 (huisgenoot)leden en 15 donateurs. In de loop van het jaar hebben 6 leden opgezegd, hebben we 8 nieuwe leden mogen verwelkomen en zijn er helaas 2 leden overleden. Het jaar eindigde wederom met 121 (huisgenoot)leden en 13 donateurs.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur is flink gewijzigd na de algemene ledenvergadering van 13 maart. Secretaris Karin Koppen en penningmeester Henk van Helmond waren niet herkiesbaar en traden af. Beiden blijven gelukkig nog wel actief voor de vereniging, Karin heeft de redactie van de Sprokkels op zich genomen en Henk blijft nog even de financiën bijhouden. Gelukkig meldde zich ook een nieuwe kandidaat voor het bestuur, Bjorn van Lieshout die door de leden met algemene stemmen werd gekozen.

Het bestuur heeft dit jaar zes keer vergaderd; vaste agendapunten zijn o.a. het bespreken van de stukken van de Landelijke Raad (LR) en evalueren van de voorbije IVN activiteiten.

Inmiddels begint het overleg met de nieuwe gemeente Meierijstad een beetje vorm te krijgen. Samen met de natuurverenigingen uit St. Oedenrode en Schijndel hebben we zitting genomen in een aantal klankbordgroepen om mede vorm te geven aan nieuw te formuleren beleid voor het buitengebied.

Er is vier keer een Regio Overleg geweest met IVN Bernheze, Oss, en Uden. Een vast onderdeel is het formuleren van reacties op de (beleids)vragen van de LR. Deze vergadering worden vaak bijgewoond door een vertegenwoordiger van het landelijk bestuur en de IVN consulent Brabant.

Eén van de gebruikers van de Bundersschool is naar elders vertrokken daardoor is er nu minder meubilair beschikbaar. Dit kan een mogelijk probleem worden als er veel mensen afkomen op een lezing.

P.R.

De aankondigingen van de publieksactiviteiten hebben in verschillende plaatselijke kranten gestaan en meestal ook in het Brabants Dagblad. De IVN activiteiten zijn ook te vinden op de website 'Uit in Veghel' en op Facebook. Leden zijn via e-mail regelmatig op de hoogte gehouden van de dingen die komen gingen.

Website

De geheel vernieuwde website functioneert prima en is voor veel mensen een vaste plek om zich op de hoogte te stellen van de activiteiten. We kunnen dat merken aan de deelnemers van cursussen en excursies die van buiten komen. Het adres (www.ivn-veghel.nl) is hetzelfde gebleven.

Sprokkels

In mei is de eerste Sprokkels verschenen van de nieuwe redactie. Toevallig was er ook een nieuwe lay-out van de drukker waardoor de Sprokkels met de nieuwe redactie óók een nieuwe 'look' kreeg. De redactie wil vooral veel aandacht aan de verenigingsactiviteiten besteden en daar valt ook onder de contacten die de vereniging heeft met de gemeente, waterschap enz. Per jaar verschijnen 3 edities.



De Blekert 10 juni

Jaarprogramma

Publieksactiviteiten:

Bijna maandelijks zijn er één of meer activiteiten voor publiek georganiseerd. De belangstelling varieert sterk bij diverse excursies zonder dat daar direct een aanleiding voor is te vinden. De lezingen worden goed bezocht met ook hier weer veel belangstelling van de omringende afdelingen. Er is een fiets excursie geweest naar de Heemtuin de Blekert waarvoor veel belangstelling was. Eveneens zeer geslaagd was de wandeling met als thema 'De wilde stad/stadsnatuur'.

Zoals elk jaar is er weer samengewerkt met de Natuurtuin tijdens de Stekjesmarkt en het Oogstfeest.

Ledenactiviteiten:

Vaste ledenactiviteiten zijn de Nieuwjaarswandeling, een Sprokkelavond (invulling voor én door leden) in februari en december, vier keer per jaar een Geerboswerkdag en Foto's voor de Vuist.

Hieronder de bijdragen van de werkgroepen:

Amfibieënwerkgroep (Matty Meij)

De amfibieënwerkgroep heeft dit jaar weer een aantal poelen onderzocht op de aanwezigheid van amfibieën. Een leuk resultaat was de waarneming van kam-salamander eieren in de nieuw gegraven poel in Eerde en dit ondanks het feit dat de poel pas vorig jaar gegraven is, maar jammer was wel dat door de droogte en grote hitte een volwassen kamsalamander vrouwtje in deze poel dood gevonden werd.

In april is gestart met een project om alle 20 poelen in het Hurkske te beluisteren op de aanwezigheid van knoflookpadden. Een tijdrovende klus, elke poel werd 3 keer beluisterd na het donker. Gelukkig niet voor niets, in 13 poelen is de roep van de knoflookpad gehoord. Aansluitend hierop is in juni/juli een fuikenonderzoek gedaan, zeer arbeidsintensief met tot wel 20 fuiken in het Rauwven. Al deze inspanning heeft 2 knoflookpad larven opgeleverd, van een kant teleurstellend, van de andere kant toch een opsteker want er was nakweek

Plantenwerkgroep (Karin Koppen)

Dit jaar werd de 'harde kern' van de plantenwerkgroep uitgebreid met enkele natuurgidsen-in-opleiding, een welkome aanvulling! Er zijn drie kilometerhokken geïnventariseerd volgens het protocol 'Nieuwe Strepen' van FLORON; twee hokken in 't Hurkske en een hok bij Keldonk.

Net zoals de voorgaande jaren zijn er een tweetal activiteiten georganiseerd met de IVN's uit de regio. Het is een leuke samenwerking die dit jaar uitmondde in een dagexcursie naar Plombières (België) en een iets kortere excursie naar de Hemelrijkse Waard langs de Maas.

Insectentuin Geerbos (Pieter van Breugel)

Het was voor de natuur en ook voor ons een bijzonder vreemd jaar, dat moeizaam koud op gang kwam en toen niet meer ophield met een (te) hete zomer te zijn. Al met al viel de schadde door verdroging erg mee en stond de tuin er toch op zijn hoogtepunt heel vrolijk gekleurd bij. Het wordt wel moeilijker om de tuin op niveau te houden. Allerlei factoren behalve het weer spelen een rol. Fysieke beperkingen en andere verplichtingen spelen het team, dat er onder de bezielende leiding van Lidou van Beurden werkt, parten. Ook zijn er medewerkers die moeten afhaken. En dan is er de overlast door diefstal van tuingereedschap.

Maar eind oktober is daar hopelijk een eind aan gekomen, want sinds die tijd staat er een grote metalen container achter de meidoornhaag in de schaduw van de bomen om alle spullen in op te bergen en te schuilen als het regent. Hij is goed op slot. Er zal een nieuwe poort komen, zodat ook een aanhangwagentje met het gereedschap van de IVN-werkgroep 'Veghels landschap' onderdak kunnen vinden in deze container die mede gefinancierd is uit het Leefbaarheidsbudget van de gemeente Meijerijstad. Matty Meij construeerde in de nabijheid een mooi platje om in hete zomers in de schaduw te kunnen zitten bij.

Er vlogen natuurlijk ook insecten in de tuin. De gehoornde metselbij (*Osmia cornuta*) was er al vroeg bij met iets later de rosse metselbij (*Osmia bicornis*). De eerste van deze twee metselbijen wordt in onze omgeving steeds meer waargenomen. Ook staan er kennelijk nog genoeg boterbloemen in de omgeving om een gezonde populatie ranonkelbijen (*Chelostoma rapunculi*) in stand te houden met de bijbehorende parasieten.



Symmorphus crassicornis met larve 20 stippelig wilgenhaantje (foto P.v.Breugel)

Een voor deze insectentuin nieuwe soort deukmetselwesp (*Symmorphus crassicornis*) kwam aanvliegen met de larven van het 20-stippelig wilgenhaantje (*Chrysomela 20 punctata*). De klokjesbijen (*Chelostoma rapunculi* en *C. campanularum*) deden het wat minder net als de grote wolbij (*Anthidium manicatum*). Een mooie wespensoort is de behaarde rupsendoder (*Ammophila pupescens*) die een nestgang had op de insectenmuur vlak voor de banken en nieuw is voor de tuin. Op het zandpad waren sprinkhanendoders (*Tachyspehex pompiliformis*) actief. Deze zomer waren er al vroeg veel grote libellen en de bekende vlinders als bont zandoogje, landkaartje, gehakkelde aurelia, distelvlinder, dagpauwoog en atalanta. Opvallend waren de veel voorkomende citroentjes en diverse soorten witjes.

Al met al was de insectentuin toch weer de moeite waard. Daarom blijft de oproep van kracht om als IVN-er af en toe eens te komen meehelpen. Alle mensen die zich voor de tuin hebben ingezet in 2018 worden van harte bedankt.

Wandelen met de Donk (Mia Rooijmans)

Wandelen met cliënten van de Donk heb ik overgedragen aan Maria van de Oetelaar. Zij heeft met veel enthousiasme samen met Gerard Welten en Ria vd Rakt deze activiteit overgenomen.

In het voor – en najaar wandelen we met 3 of 4 vrijwilligers van het IVN met cliënten van De Donk, meestal met een groep variërend van 10 tot 16 personen. We gaan afwisselend naar het Geerbos en de Natuurtuin. Onderweg wordt er door ons wat verteld over de natuur, lezen een gedichtje, laten wat zien, ruiken, voelen. Het personeel van De Donk zorgt voor een drankje en snoepje tijdens de rustpauze. De cliënten genieten volop van de natuur en het buiten zijn.

Gidsen (Fer Kalis)

De natuurgidsen van IVN Veghel zijn het hele jaar door actief voor het jaarprogramma. De vraag naar gidsen is groot, helaas wordt het gidsenbestand steeds kleiner omdat men vanwege leeftijd en andere ongemakken moet afhaken, zo hebben Wolter Brongers en Mia Rooijmans dit jaar aangegeven te moeten stoppen als gids. Gelukkig hebben we nu 7 Natuurgidsen in opleiding.

Vrijdagochtend wandelgroep (Pieter van den Berk)

Elke vrijdagochtend klokslag 9.30 stromen ze van alle kanten. De groep is van heel wisselende grootte, gemiddeld 14 enthousiastelingen en een mooie mix van mannen en vrouwen. Er wordt gewandeld in de omgeving van: Moerkuilen, Sonse heide, Hazenputten, Geelders, Wijboschbroek, Slabroek, Maashorst, Espenloop, St Anna bosje, Kasteel Heeswijk, Venhorst, Slabroek en nog veel meer. Dus altijd binnen een straal van ongeveer 10 km om Veghel.

De loopafstand is telkens een kleine 5 km en we lopen in rustig tempo. Goed schoeisel is noodzakelijk, want een beetje modder wordt niet geschuwd. Er wordt stilgestaan bij de wonderlijken van de natuur en geluisterd naar de experts in de groep mbt: bomen, vogels, insecten, paddestoelen, natuurontwikkeling enz. Er is een pauze met eigen koffie of iets anders en soms drinken we samen wat op een naburig terras.

Rond 12.00 is de groep terug in de Vondelstraat. De afspraken zijn kort, bondig en duidelijk: geen aan- of afmelding, het gaat altijd door, vrij meelopen op proef, samen de autokosten betalen. Lid zijn/worden van IVN Veghel is fijn, maar niet noodzakelijk.

En.....dat ging in 2018 zo en hopelijk ook in 2019



schoolgidsen, netten in het water

Schoolgidsen (Marja van Heijst)

Boomfeestdag, voor- en najaarswandeling: De schoolgidsen uit Veghel en de schoolgidsen uit Erp verzorgen dit jaar ook weer een boomfeestdag, een voorjaarswandeling en een najaarswandeling. Hiermee worden veel kinderen bereikt, aan de voorjaarswandeling namen 246 leerlingen van groep 6 deel en aan de najaarswandeling zelfs 296 leerlingen. De gidsen uit Erp verzorgden voor ruim 100 kinderen een mooie natuurwandeling. Gelukkig konden dit jaar alle scholen nog geholpen worden maar uitbreiding van de gidsen is dringend nodig aan de vraag te kunnen blijven voldoen.



Werkgroep Veghels Landschap (Fer Kalis)

De Werkgroep Veghels Landschap is elke eerste zaterdag van de maand actief in het buitengebied met het knotten van bomen. De Nationale Natuurwerkdag van begin november is de traditionele start van het werkseizoen. Vorig jaar is in overleg met de gemeente alle knotbomen in Ham Havelt in onderhoud genomen. Een hele klus maar de werkgroep leden zijn erg enthousiast en hebben voorgesteld om voortaan 2 x per maand te komen zagen. Dubbele inzet dus en dat is merkbaar, het werk ligt op schema.

En de overige activiteiten:

Jaarprogrammacommissie

Dit jaar bestond de jaarprogrammacommissie uit Bjorn van Lieshout, Marianne van Zeeventer, Jacinta Zijlstra en Karin Koppen. Omdat de commissie toch zoekende is wat andere leden graag op het programma zouden zien is er een enquête gemaakt; de resultaten daarvan worden verwerkt in het programma van 2020.

Voor het komende jaar is de commissie tweemaal bijeen geweest om het programma te maken.

Cursussen (Fer Kalis)

IVN Veghel is één van de weinige afdelingen die nog natuurcursussen verzorgd. Dat was afgelopen jaar goed merkbaar omdat het merendeel van de cursisten komt van afdelingen uit de omgeving.

De voorjaarscursus was snel volgeboekt en was afgaande op de reacties van de cursisten een succes.



Natuurwerkdag

Zoals al jaren traditie deed IVN Veghel ook dit jaar weer mee met de landelijke Natuurwerkdag op zaterdag 3 november. Deze keer was in overleg met de gemeente gekozen voor het knotten van wilgen rond een nat weiland in de Aa broeken. De Aa broeken zijn een nat natuurgebied langs de Aa en daardoor lastig te beheren met machines. Door het werk met de hand uit voeren is er minder kans op beschadiging.

De groep vrijwilligers heeft lekker kunnen werken en de traditionele soep na afloop was dik verdiend.

Fer Kalis (tekst en foto)



't Lijnt volgens Erthepe

Erthepe en IVN: een match made in Heaven?

Vorig jaar is het plan opgevat om samen met de Heemkundekring van Erp, Erthepe, een activiteit te organiseren waarbij beide hun zegje konden doen. Na enig heen en weer gemail lukte het ons uiteindelijk een afspraak te maken met Marius. Bij deze afspraak in juli hebben we vastgelegd wat de route zou zijn en wat de insteek. Vereisten: er moest qua natuur en geschiedenis genoeg interessants te vertellen zijn. Nou is er over het gebied van het Gerecht en het Lijnt zoveel te vertellen dat het vrij moeilijk was om keuzes te maken, vooral als beide partijen vol vuur kunnen losbarsten. Maar na een gezamenlijke wandeling op de door ons gekozen route kwamen we er uit: ieder 3 of 4 plekken en maximaal 5 minuten per stop.

Op 2 september verzamelden we ons op de afgesproken plaats op het Lijnt. Behalve de vaste kern waren er ook drie stellen uit de buurt, met een kind. Leuk, want nieuw bij IVN en Erthepe. Een stel woonde er zelfs nog niet, die waren nog aan het klussen. Wij gingen op pad. Het rondje was het Mie-de -Heks traject met als hoogtepunt de grafheuvel. Ook voor ons gidsen leuk omdat dit ons 'afstudeer' gebiedje was. Het was geweldig leuk om de combi natuur-geschiedenis te presenteren. Marius vertelde honderd uit over de functie van het gebied voor de plaatselijke bevolking, de veranderingen na de Franse tijd, de gevolgen van de aanleg van het kanaal en hoe het er toen aan toe ging, de bijzondere plek waar de grafheuvel uit de Ijzertijd gevonden is en....hij had nog wel dagen door kunnen gaan. Wij hebben ons best gedaan met het wijzen op overblijfselen van bewoning in de natuur, de veranderde begroeiing na het verdwijnen van de hei, gevolgen voor dieren van de aanleg van het kanaal en...we hadden nog dagen door kunnen gaan.

Kortom: voor herhaling vatbaar en kijk ook maar eens op www.elo.erthepe.nl naar het filmpje van 2 september, dan zie je hoe leuk samen zoiets doen kan zijn.

Monica en Ardie, foto's Fia



Filmploeg Erthepe legt alles vast

Natuur in de Achtertuin



Zondagmorgen 16 september om 10 uur op het zonovergoten evenementen terrein in Erp verzamelen zich ruim 30 mensen voor een natuurwandeling georganiseerd door natuurwerkgroep van Erthepe, “Natuur in de Achtertuin”.

Rini Kerstens en drie IVN gidsen in opleiding nemen ons mee, door het bos, langs de Aa en de waterpoel naar de Berg. Hoewel er veel mensen bij zijn die in de buurt wonen en regelmatig hier rond lopen, slagen zij erin om het gezelschap te boeien en te verrassen door de aandacht te richten op kleine details. De galletjes, die geen ziekte blijken te zijn maar een illegale bewoner van de boom waar ze op voorkomen. De raarste vormen kom je tegen en met behulp van een loepje zie je pas hoe mooi ze zijn. De lijstersmidse waar we kapotgeslagen slakkenhuisjes vinden, zodat de lijster tocht de slakjes op kan eten. De paddenstoeltjes op de houtsnippers, die je pas ziet als je 3 keer gekeken hebt, ze maken allemaal indruk. Net zoals de reuzenchampignon en de zwavelzwam, die zich in volle glorie, ondanks de droogte aan ons vertonen.

Dit alles aangevuld met informatie over de Aa door de tijd heen, nogal eens van vorm en functie veranderde. Het wel en wee van De Erpse Berg, van vuilverbrandingsplaats tot natuur. Daarnaast informatie door Marius Strijbosch (heemkunde man) over de sporen die er gevonden zijn achter De Berg, die doen vermoeden dat hier al heel lang geleden aan de Aa een nederzetting is geweest nog uit de ijzertijd.

De kinderen hebben naast de mooie dingen die ze zagen ook nog fanatiek twee zakken afval verzameld, zodat het gebied weer helemaal schoon is van achtergelaten vuil.

Tot slot nog een bekertje koffie met een koekje, wat kun je meer wensen voor je zondagochtend in september.

Groetjes Rea Vonk

Wandelen met cliënten De Donk

In het voorjaar en najaar wandelen we als IVN-er op **dinsdagmiddag** (voorheen was dat donderdagmiddag) met cliënten van dagopvang De Donk.

We worden om 14.00 uur op dagopvang verwacht, drinken eerst een kopje koffie en gaan daarna wandelen. Er zijn cliënten die nog zelfstandig lopen, een aantal loopt met een rollator en er zijn er in een rolstoel. We wandelen afwisselend naar het Geerbos of de Natuurtuin. Onderweg vertellen we iets over de natuur, lezen een gedichtje, laten wat zien, laten ruiken en voelen. Het personeel die ook mee wandelen zorgen in de rustpauze voor een drankje. De cliënten genieten volop van de natuur en het buiten zijn.

Heb je zin en tijd om mee te wandelen of wil je meer informatie, tel. 0413-366849, email: maria@oetelaar-veghel.nl

Maria van den Oetelaar

Geelbuikschildpad

HET VOLLEDIG ARTIKEL IS TE LEZEN IN HET TIJDSCHRIFT RAVON 70, SEPTEMBER 2018 EN OP WWW.NATUURLIJK-ERP.NL; AUTEURS RICHARD STRUIK (RAVON) EN CAREL VAN DE SANDEN. INGEKORT VOOR SPROKKELS DOOR DE REDACTIE.

Veel exoten worden vanwege hun invasieve aard en negatieve effecten op onder andere de biodiversiteit vaak verketterd. De lettersierschildpad is daar een goed voorbeeld van, maar veroorzaakt deze effecten vooral in warmere contreien, bijvoorbeeld het Europese Middellandse Zeegebied. Vanuit Nederland zijn echte problemen niet of nauwelijks bekend.

Lettersierschildpadden, waaronder de geelbuikschildpad, geelwangschildpad en roodwangschildpad, zijn moeras-schildpadden afkomstig uit Amerika en in het verleden veel verkocht als huisdier. De geelbuikschildpad en roodwangschildpad staan sinds juli 2016 op de Europese Unie lijst van invasieve exoten en mogen niet meer verhandeld of gekweekt worden.



geelbuikschildpad (foto C. van der Sanden)

In juli 2016 werd een volwassen vrouwelijke geelbuik-schildpad (*Trachemys scripta scripta*) waargenomen in een poel in 't Hurkske (Erp). Besloten werd om een korte studie te maken van het eetgedrag van deze schildpad. Op tien verschillende warme zonnige dagen eind juli/augustus werd tussen 10 en 18 uur de schildpad enkele uren vanaf de oever geobserveerd, zonder het dier te verstoren. In de meeste gevallen was de schildpad vanuit de water-bies rondzwemmend actief op zoek naar prooidieren waarna deze werden beslopen van zowel onder als boven water. Voornamelijk groene kikkers werden bejaagd en een keer werd een blaadje drijvend fonteinkruid gegeten. Ook is tweemaal waargenomen dat de grote keizerlibel werd bejaagd maar in beide gevallen was dit onsuccesvol. Van de in totaal 23 foerageermomenten is vastgesteld dat dit 21,8% succesvol was; de schildpad kreeg het prooidier in zijn bek te pakken. In geen van de gevallen kon worden vastgesteld of de prooi ook werkelijk is opgegeten. Wel zijn drie gewonde groene kikkers gevonden die leden-



geelbuikschildpad (foto C. van der Sanden)

maten misten of waarbij de ingewanden buiten het lichaam hingen. In twee van deze gevallen is gezien dat desbetreffende dieren daarvoor werden gegrepen door de geelbuikschildpad. Het is derhalve plausibel om te veronderstellen dat de geelbuikschildpad deze verwondingen heeft toegebracht.

Prooidetectie vindt bij lettersierschildpadden plaats op zicht, maar geur speelt ook een belangrijke rol. Eenmaal getriggerd door de beweging van een prooi, wordt deze actief achtervolgd. Binnen het onderzoek is duidelijk opgemerkt dat het visuele aspect van belang was en dat vooral bewegingen van prooidieren de geelbuikschildpad sterk triggerden. Het vaststellen van geurherkenning was binnen het huidige onderzoek niet mogelijk.

Na afloop van het onderzoek, op 21 augustus 2016, is het dier gevangen en overgebracht naar Dierenpark Zie-ZOO te Volkel waar het is opgevangen.

De schade zoals deze dikwijls met lettersierschildpadden wordt geassocieerd, is vooral van toepassing op warmere regio's in de wereld, waar voortplanting mogelijk is. Voortplanting in het wild in Nederland is vooralsnog niet aangetoond en door te lage zomertemperaturen wordt dit voorlopig nog onwaarschijnlijk geacht. Dit én het feit dat de verkoop en kweek van lettersierschildpadden inmiddels bij wet zijn verboden, zullen er waarschijnlijk toe leiden dat zij binnen enkele decennia uit Nederland verdwijnen. En daarmee verdwijnen ook de mogelijke problemen in relatie tot biodiversiteitskwesties.

Unielijst

De schade die invasieve exoten veroorzaken, is een Europees probleem. Om dit probleem zo effectief mogelijk aan te pakken is een Europese verordening ontwikkeld. Hierin staan een aantal ge- en verboden om schade in de Europese Unie zoveel mogelijk te voorkomen. Onderdeel van de verordening is de Unielijst. Hierop staan soorten die al in delen van de Europese Unie voorkomen en schade toebrengen of dit in de toekomst waarschijnlijk gaan doen.

Natuurtuin: herfstactiviteiten

Spinnentelling

In september was er de nationale spinnentelling. Zo'n vier keer per jaar besteden wij tijdens de open middagen voor kinderen op woensdag (wekelijks 14.00-16.00 uur) aandacht aan diverse tuintellingen. Op deze manier maken de bezoekers kennis met tellingen in de natuur en kunnen de kinderen zoekkaarten gebruiken. Het tellen van de spinnen is een heel avontuur – ook kinderen die het aan het begin 'heel eng' vinden ontdekken dat het heel leuk is om spinnen in de struiken te vinden!



spinnen zoeken m.b.v. zoekkaart

Oogstfeest

Elk jaar op de laatste zondag van september is het Oogstfeest op de natuurtuin. Een zeer geslaagde samenwerking van het IVN en de Natuurtuin! Dit jaar kwamen tegen de 300 bezoekers kijken hoe wol wordt gekeerd en gesponnen, soep en kruidenthee proeven, kruidengeurbuidels maken. Er was een trouwkoe met een karretje voor de



dierenyoga



bloementuin knutselen

kinderen, een draaiorgel waar je zelf aan kon draaien, broodjes om boven het vuurtje te bakken en een imker van Sint Ambrosius met lokale honing. Natuurlijk waren Mia en Riet ook aanwezig met een kraam van IVN Veghel. Naast informatie over het IVN en het jaarprogramma, was er veel belangstelling voor het bloementuintjesproject van Riet. Kinderen knutselden zelf een tuin met echte bloemen. De prachtigste tuinen kwamen tevoorschijn om iedereen te inspireren vooral een bloemrijke tuin te houden voor onze bijen en vlinders.

Kortom, een mooie dag voor jong en oud met ambachten, kruiden en ontdekkingen. Met dank aan de IVN'ers die hielpen met de voorbereidingen, het versieren, de kruidenactiviteiten, appeltjes schillen en knutselactiviteiten. Zet de laatste zondag van september alvast in je agenda voor 2019 – het Oogstfeest wil je niet missen!

Pam Kalis



Jan Kling met draaiorgel

Waterschap, Provincie en Gemeente Zaken

Klankbordgroepen

Halverwege het vorige jaar heeft het college van burgemeester en wethouders van Meierijstad de 'Agenda Vitaal Buitengebied' bekend gemaakt. Er zijn tien speerpunten omschreven en o.a. de natuurverenigingen van de Meierijstad werden uitgenodigd om hierover in klankbordgroepen mee te praten. In eerste instantie zijn er vier speerpunten uit gelicht nl.: Vrijkomende agrarische bebouwing, Opwekking duurzame energie, Geur en fijnstof en Teelt ondersteunde voorzieningen. Aan iedere klankbordgroep zullen twee vertegenwoordigers van de gezamenlijke natuurverenigingen meedoen. De opdracht die de klankbordgroepleden meekrijgen is 'om te discussiëren over het desbetreffende speerpunt, te adviseren over te maken keuzes en te adviseren over het kwaliteitskader dat uiteindelijk aan de raad wordt aangeboden.' Er is een eerste sessie geweest van de klankbordgroepen. Naar het overleg 'agrarische bebouwing' en 'geur/fijnstof' zijn vanuit Veghel resp. Ton Hermans en ondergetekende geweest.

Platform Natuur en Landschap

Verder is er een Platform natuur en landschap opgericht waarin Pieter van Breugel en Ton deelnemen. Ook de andere natuurverenigingen van Meierijstad hebben vertegenwoordigers in dit platform. De gemeente geeft aan dat het doel van het platform is om elkaar wederzijds te informeren over lopende en aankomende 'projecten' op het gebied van natuur en landschap. Dus vanuit de belangenverenigingen wordt er input aan de gemeente geleverd en andersom. Dit platform heeft als belangrijkste functie om coördinerend te zijn voor verschillende (op te richten) klankbordgroepen.

Er zijn drie projecten omschreven waarvoor klankbordgroepen gestart gaan worden, en waarvoor gekeken wordt naar de natuurverenigingen om een bijdrage te leveren nl: bomenbeleid, bermenbeheer, sloten en waterpartijen beheer.

Karin Koppen

Interview Matty Meij en Peter Otte

Waterschap

Bij het Waterschap is op dit moment het hot item: de grondwaterstand. Deze is nog niet op peil na de droge zomer. Daarom streeft het Waterschap naar binnenhouden en binnenlaten van water, waar het eerst tot voornaamste doel had om te bergen en te lozen. Het Waterschap heeft de stuwen op maximaal gezet en laat 10 kub. M. per seconde uit de Maas binnen, maar zonder regen zal dit niet voldoende zijn. Mocht dat niet het geval zijn zal er ook komend voorjaar/zomer geen grondwater onttrokken mogen worden voor bijvoorbeeld de landbouw.

Snelfietsplan

De Gemeente heeft de snelfietsroute goedgekeurd. Waar mogelijk zal er met 7 m verbreed worden langs het traject om de ecologische verbinding uit te bereiden, soms d.m.v. aankoop van grond. In 2020 zal begonnen worden met de realisering, de bedoeling is dat de route in 2022 af is.

Aangekocht

In het Hurkse heeft de Gemeente agrarisch gebied opgekocht (enkele hectares). IVN zal er achter aan moeten om betrokken te worden bij de inrichting daarvan. In Eerde is grond aangekocht bij de Scheidingsweg en er bestaan gevorderde plannen voor de aanleg van een grote poel.

N279

Om de route vanaf het kanaal bij Keldonk naar Doornhoek te ontlasten streeft de Gemeente naar de realisering van een tweebaansweg langs de andere kant van het kanaal. De nieuwe brug bij Keldonk komt iets ten noorden van de huidige te liggen. Inspraak loopt nog; IVN streeft naar natuurcompensatie.

Er liggen 2 versies bij de Provincie om de verbreding van de N279 te compenseren bij Keldonk: een agrarische en een groene. Deze versies zijn nu in discussie. In het voorjaar valt een beslissing, daarna moeten er plannen gemaakt worden voor de uitvoering. IVN blijft hierbij betrokken. Misschien een leuke aanleiding om voor een vleermuisbunker te gaan?

Monica Bouman

Tweet





Putter

Broedvogelinventarisatie

Resultaten broedvogelinventarisatie Goorse Bossen 2018

In het voorjaar van 2018 hebben acht vrijwillige vogeltellers van de Vogelwacht Uden e.o. geteld in de Goorse bossen op de gemeentegrens van Veghel en Uden op alle voorkomende broedvogels. Bij deze inventarisatie is de Broedvogel Monitoring Project (BMP) methode van Sovon Vogelonderzoek Nederland gevolgd. Daarbij lopen de tellers elke twee weken in het broedseizoen het hele gebied door en noteren alle vogels op hun plaats en het vertoonde territoriumgedrag (zoals zingen, nestbouw of nest met jongen). Per ronde worden gemiddeld 200 waarnemingen en 40 soorten gezien. Totaal lopen de tellers tien maal. Via een computerprogramma worden territoria berekend door middel van het clusteren van de waarnemingen. Alle waarnemingen samen geven zo een beeld van de stand van de broedvogelpopulatie. Als je dit een aantal jaren achter elkaar doet kun je ook de ontwikkeling volgen.

Telgebied

Het grootste deel van het telgebied, 196.8 Ha groot, bestaat uit een oud stuifzand gebied waarop gemengde bossen staan, die voornamelijk in particuliere handen zijn, en landbouwgebied dat doorsneden wordt door de Leijgraaf waarlangs een ecologische verbindingszone loopt die twee uitlopers heeft in de richting van Uden.



Goorse Bossen veldkaart



Zwarte mees

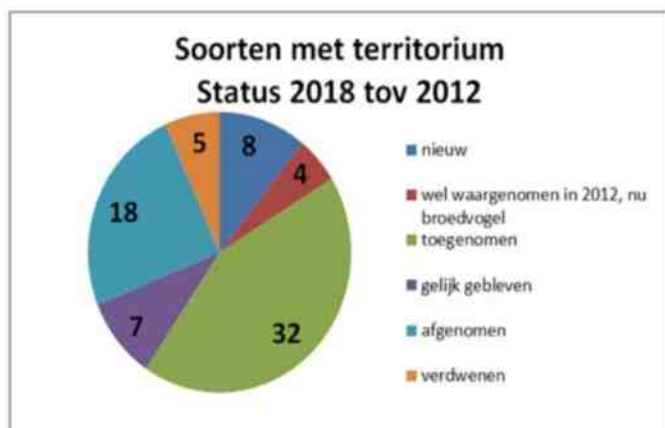


Wilde eend, woerd

In het totaal zijn er 30 tellingen gedaan en is er in totaal 60 uur besteed aan het inventariseren, waarvan 5 tellingen (ongeveer 8 uur) in de nacht. Er zijn 4089 waarnemingen gedaan van vogelsoorten in hun broedbiotoop, verdeeld over 87 soorten. Van de 87 waargenomen soorten zijn er negentien (21,8%) die op de Rode Lijst der Nederlandse broedvogels staan. Vijftien soorten daarvan hadden ook daadwerkelijk een broedterritorium. Uiteindelijk zijn er 921 territoria gedefinieerd van 69 broedvogelsoorten. Van achttien soorten was het vertoonde gedrag of de periode van het getoonde gedrag zo afwijkend dat er geen territorium gedefinieerd kon worden.

Telling 2012

In 2012 is ditzelfde gebied ook geïnventariseerd op broedvogels, volgens dezelfde methodiek en deels door dezelfde tellers. Toen werden ook dertig bezoeken gebracht verdeeld over 72 uur en 90 soorten waargenomen waarvan 26 zonder territorium. En voor de 64 broedvogelsoorten mét een territorium werden 802 territoria gedefinieerd. Als we 2012 vergelijken met 2018 dan zien we een toename van 7,8% van het aantal broedvogelsoorten met een territorium en nam ook het aantal territoria toe van 802 naar 921 (+ 14,8%). Dit zijn spectaculaire toenames en het laat zien dat het gebied zich goed ontwikkelt voor de vogelstand.



Conclusie

Sinds 2012 zijn er acht nieuwe broedvogelsoorten (dus met een territorium) bijgekomen. Tijdens de inventarisatie van 2012 zijn de Boerenzwaluw, Zwarte Roodstaart, Appelvink en Rietgors wel waargenomen maar het aantal en de aard van de waarnemingen was toen onvoldoende om een territorium toe te wijzen; in 2018 kunnen ze wél als broedvogel geteld worden.

Soort	Index Verandering (gelijk is 100)	Soort	Index Verandering (gelijk is 100)
Kleine Karekiet	1250	Grote Lijster	45
Putter	1000	Grauwe Vliegenvanger	50
Buizerd	400	Fitis	50
Heggenmus	338	Kauw	50
Zwarte Kraai	300	Groenling	60
Gele Kwikstaart	200	Nijlgans	67
Groene Specht	233	Wilde Eend	75
Huisemus	200	Boompieper	75
Grote Bonte Specht	185	Fazant	75
Roodborsttapuit	180	Veldleeuwerik	75
		Matkop	75
		Zwarte Mees	75

Top twaalf soorten met de grootste vooruitgang en achteruitgang in dichtheid

We kunnen de soorten die tijdens beide inventarisaties een of meerdere territoria hadden met elkaar vergelijken en beoordelen of ze in dichtheid zijn toegenomen of zijn afgenomen. Onder de soorten die een grote toename in het aantal territoria laten zien zijn de Kleine Karekiet, Roodborsttapuit en de Gele kwikstaart, typische soorten die in de ecologische verbindingszone langs de Leijgraaf voorkomen. We kunnen dan ook vaststellen dat deze zone zich goed aan het ontwikkelen is t.o.v. 2012, toen hij net was aangelegd.



Groenling

Maar het zou nog beter kunnen als het huidige beheer een beetje wordt aangepast. Nu wordt er midden in het broedseizoen drukk begrazing door schapen ingezet hetgeen een negatieve invloed heeft op grondbroeders en wordt in de winter het riet op de meeste plaatsen rigoureus gekapt. Ook worden voor vogels waardevolle planten als distels uit de zone verwijderd. Dit zijn belangrijke zaadleveranciers voor veel vogels als Putter en Groenling.

Leo Ballering, foto's Martien Helmig

Vislood

N.a.v. het bericht in de vorige Sprokkels betreffende vislood, heeft de redactie van het bestuur een brief van dhr. Lobée (www.lood-vrijvissen.nl) ontvangen. De brief is ingekort door de redactie:

Lood achtergelaten door de sportvisserij is volgens de Deltares Emissieregistratie de grootste bron van lood naar het Nederlandse water, namelijk jaarlijks 54.000 kilo op zoet en 470.000 kilo op zout water. Lood is zeer giftig en bioaccumulatief. Loodgebruik is helemaal niet nodig er zijn volop alternatieven. In Denemarken is het verkopen van vislood sinds 2005 verboden.

Sinds 2013 lopen er gesprekken over een Green Deal. De vragen over vislood in de Tweede Kamer in december 2016 hebben uiteindelijk wat vaart in het proces gebracht. Het duurde in Nederland niet alleen eindelijk, ook het resultaat is bedroevend. De sportvisserij krijgt door de Green Deal nog zeker 10 jaar de tijd om het lood vrijwillig uit te faseren, en dat is dan een resultaat wat met veel trots in de media wordt gepresenteerd.

De Brabantse, Limburgse en Zeeuwse Milieufederaties zijn het hier niet mee eens. Ze hebben samen met Milieudefensie een verzoek tot handhaving van de wet ingediend bij Waterschappen en Rijkswaterstaat. Lood in water brengen is verboden volgens tal van wetten. Zie voor meer informatie de site van BMF en LMF.

Niet alleen zijn de afspraken gemaakt in de Green Deal veel te mager, er dreigt nu ook een ander gevaar, namelijk het vervangen van lood door andere giftige zware metalen als koper, wolfram, tin, kobalt en vooral zink. Gewichten met deze metalen worden sinds april dit jaar aanbevolen door Sportvisserij Nederland. Terwijl in de Green Deal nadrukkelijk is afgesproken om lood niet te vervangen door andere giftige of schaarse metalen. Zink is het goedkoopst en technisch het makkelijkst om loodvervangers mee te maken, maar zink levert in water nu al veel meer overschrijdingen van de waternormen dan lood. Zink gaat ook sneller dan lood in oplossing.

“Green Deals zijn afspraken tussen de Rijksoverheid en andere partijen. Die andere partijen zijn bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden. De Green Deal helpt om duurzame plannen uit te voeren. Bijvoorbeeld voor energie, klimaat, water, grondstoffen, biodiversiteit, mobiliteit, biobased economy, bouw en voedsel.”

Waar is deze foto gemaakt?



De Meierijstad kent verschillende karakteristieke plekken zoals op de foto. Maar waar is dit?

Antwoord mailen vóór 1 april naar redactiesprokkels@ivn-veghel.nl. Onder de goede inzendingen wordt een klein prijsje verloot.

Oplossing vorige keer

Op de foto in het herfstnummer zijn 2 reacties ontvangen (was het te moeilijk?!). En die waren allebei goed! Op de foto is te zien de spoorbrugpijler van het Duits Lijntje ter hoogte van de Aa Broeken. Op deze pijler is een goede populatie steenbreekvaren te vinden. Eerlijke loting wijst Leo Ballering aan als winnaar. Hij ontvangt binnenkort zijn prijsje.



Wat is IVN?

IVN Veghel is aangesloten bij de landelijke IVN (Instituut voor Natuureducatie en Duurzaamheid).

IVN wil de natuur in al haar kleur en veelvormigheid onder de aandacht van mensen brengen en daardoor bijdragen aan de verwondering en het respect voor al het leven rondom ons.

Daarom is onze zelfgekozen lijfspreuk: **In Voor Natuur**

Wat biedt IVN Veghel? Voor belangstellenden organiseert IVN lezingen, cursussen, tentoonstellingen, excursies en fietstochten in en rondom Veghel. Voor leden en donateurs zijn er naast deze activiteiten ook door het jaar heen enkele verenigingsavonden met diverse natuurthema's op het programma. De overige activiteiten vinden plaats in werkgroepverband. Wilt u daar een keer aan deelnemen, neem dan even contact op met de coördinator.

Jaarprogramma commissie

Het jaarprogramma voor de eerste helft van het jaar (bijgevoegd aan deze Sprokkels) hebben wij met veel plezier gemaakt maar het kost ons wel heel wat hoofdbreken! Proberen om in te schatten wat ieder IVN lid graag op het programma zou willen hebben, zorgen dat je niet teveel in herhalingen vervalt, sprekers zoeken Veel is denkwerk dus dat doen we thuis en komen dan 1 á 2 keer bij elkaar om zaken te concretiseren.

Wát je op het programma zet houdt ons het meest bezig; de jaarprogramma commissie bestaat al heel wat jaren uit dezelfde leden en het gevaar is dat je vooral je eigen hobby's veel ruimte geeft in het programma. Om dit te pareren hebben wij bedacht dat we elk jaar een IVN lid uitnodigen om 'gast-lid' voor een jaar te worden van de commissie. Dus lijkt het je wat, laat het ons weten! Kost hooguit twee avonden per jaar!

Een andere actie is geweest om een enquête onder de leden te versturen. De reacties van jullie (helaas is het niet iedereen gelukt om de enquête in te vullen) zullen we meenemen in het programma van 2020.

Bjorn, Jacinta, Marianne, Karin

Ledenadministratie

Onlangs hebben wij het droevige bericht ontvangen dat Martien van de Ven, na een kort ziekbed, is overleden.

Lenka en Petr Korgerova zijn beiden al heel lang actief in de werkgroep Veghels Landschap en zijn nu lid geworden.

Opzegging van Johan Wilms, Desiree Rooyakkers en Marijke van der Wee.

De ledenadministratie kunt u voortaan bereiken via mailadres info@ivn-veghel.nl

Karin Koppen

Lid worden?

Het lidmaatschap is €20 per jaar en voor huisgenootleden €10 per jaar. Nadere inlichtingen of aanmelden info@ivn-veghel.nl.

Wilt u IVN Veghel ondersteunen? U bent van harte welkom als donateur (minimum €10 per jaar).

Leden en donateurs ontvangen het verenigingsblad Sprokkels, het landelijk blad Mens en Natuur en het jaarprogramma van de afdeling. Voor meer informatie kunt u kijken op de website www.IVN-Veghel.nl

Afmelden? Vóór 1 december van het lopend jaar bij info@ivn-veghel.nl.

Tweet





Platte tonderzwammen Wijboschbroek (foto Rea Vonk)



Platte tonderzwammen op omgevallen boom Wijboschbroek (foto Ton Hermans)

Geotropie

De meeste tonderzwammen zijn meerjarig; de groei vindt plaats aan de buitenrand. Op een omgevallen boom waarop een tonderzwam zit zal het 'nieuwe' deel van het vruchtlichaam zich draaien zodat de onderkant van de hoed weer naar beneden gericht is. Dit verschijnsel heet geotropie of gravitropie: het beïnvloeden van de groei van planten of paddenstoelen door de zwaartekracht.

Voor de paddenstoel is het noodzakelijk dat de sporen loodrecht naar beneden vallen zodat ze met de wind meegevoerd kunnen worden. Met het draaien van het vruchtlichaam wordt dit weer bereikt.

Op de foto rechts is dit verschijnsel goed te zien; het jongste deel van het zwam is 90 graden gedraaid zodat de onderkant weer naar beneden gericht is.



Platte tonderzwam met gedraaid vruchtlichaam (foto Ton Hermans)